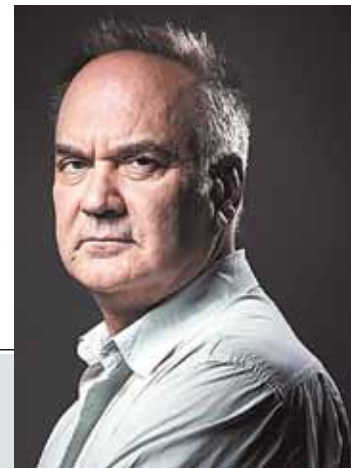

Νοούν

Στον Ερβέ Λε Τελιέ το βραβείο Γκονκούρ

Ο Ερβέ Λε Τελιέ είναι ο εκλεκτός της επιτροπής του λογοτεχνικού βραβείου Γκονκούρ. Σε περιβάλλον ασφαλούς απόστασης μέσω τηλεδιάσκεψης – και όχι στην κατά παράδοση συνάντησή τους στο παριζιάνικο εστιατόριο Νηρουάν – τα μέλη του Γκονκούρ ανακοίνωσαν τον νικητή του 2020 ανταμείβοντας το έργο του «L' Anomalie».

Ένα απαιτητικό και διασκεδαστικό μυθιστόρημα που κυκλοφορεί από τον Γκαλιμάρ. Η Ακαδημία Γκονκούρ είχε αποφασίσει να μεταφερθεί η ημερομηνία απονομής στις 30 Νοεμβρίου, δύο μέρες δηλαδή μετά το άνοιγμα των βιβλιοπωλείων στη Γαλλία, ώστε να υποστηρίξει συμβολικά τις εκδόσεις και τον κόσμο των βιβλίων.

1. Απενεργοποιώντας νάρκες του ISIS στην αρχαία πόλη της Παλμύρας

2. Προσευχή στα συντρίμια του κάποτε λαμπούρου Μεγάλου Τζαμιού των Ομεϋαδών στο Χαλέπι

3. Το εξώφυλλο του τελευταίου τεύχους της έκδοσης του Ιδρύματος Γκέτι «Πολιτιστική κληρονομιά υπό πολιορκία»

ΤΗΣ ΜΑΙΡΗΣ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

Απρίλιος 2019. Η Σρι Λάνκα μετρά περισσότερους από 300 νεκρούς ανήμερα την Κυριακή του Πάσχα ύστερα από τουλάχιστον έξι επιθέσεις αυτοκτονίας μελών του ISIS. Ένας από τους δράστες, ο Τζέιμελ Μοχάμεντ Αμπντούλ Λάφιφ, εκπαιδεύθηκε το 2014 στη Συρία, προτού επιστρέψει στη χώρα του για να στρατολογήσει επιπλέον άτομα και να πραγματοποιήσει τις επιθέσεις. Λίγες ημέρες πριν από τη δολοφονική ενέργεια εκτιμάται ότι η ίδια ομάδα είχε οργανώσει επιθέσεις σε βουδιστικά γλυπτά. Ο πρωθυπουργός της χώρας μάλιστα ανακοίνωσε ότι είχαν προηγηθεί επιθέσεις από δυνάμεις του ISIS και σε τζαμιά σουφιστών – των μυστικιστικών κοινοτήτων του Ισλάμ, τους οποίους ο ISIS θεωρεί αιρετικούς –, ενώ επόμενος στόχος ήταν μια χριστιανική εκκλησία. Κατά την άποψή του οι επιθέσεις είχαν συγκεκριμένη λογική: πρώτη προτεραιότητα ήταν οι εσωτερικοί τους αντίπαλοι-μουσουλμάνοι, μετά οι βουδιστές και εν συνεχεία οι χριστιανοί. Το ερώτημα που ετέθη ήταν ποια σχέση μπορεί να υπήρχε μεταξύ αυτών των δύο ειδών βίαιων επιθέσεων που η μεν είχε ως στόχο την πολιτιστική κληρονομιά και η δε τον άμαχο πληθυσμό.

«Είμαστε πεπεισμένοι ότι υπάρχει μια βαθιά σχέση μεταξύ των δύο στόχων, μια σύνδεση που ο γερμανός ποιητής Χάινριχ Χάινε επισήμανε για πρώτη φορά το 1835, όταν δήλωσε “πρώτα έκαψαν τα βιβλία, μετά

EPA/VADIM SAVITSKY

καίνε τα πτώματα”» επισημαίνει ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος του Ιδρύματος Τζ. Πολ Γκέτι, Τζέιμς Κούνο. «Τέτοιες συνδέσεις ποικίλουν. Μπορεί να είναι εικονοκλαστικές, όπως οι επιθέσεις του ISIS στην Παλμύρα, ή μπορεί να είναι το αποτέλεσμα στοχευμένων στρατιωτικών επιθέσεων, όπως η καταστροφή στο Μεγάλο Τζαμί των Ομεϋαδών στο Χαλέπι, το οποίο είναι κρυγμένο μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς από την UNESCO. Μπροστά στα απομεινάρια του στεκόταν ένας ντόπιος μαζί με τον γιο του κουνώντας το κεφάλι του και αναστενάζοντας: “Η καταστροφή σε ολόκληρη τη χώρα είναι απερίγραπτη, όπως ακριβώς συνέβη στο τζαμί. Εάν γνωρίζατε το τέμενος πριν από τον βομβαρδισμό και το δείτε τώρα, είναι σαν κάποιος να έχασε ένα μέλος του σώματός του”.

Ανάλογες διασυνδέσεις μεταξύ επιθέσεων κατά μνημείων της πολιτιστικής κληρονομιάς και αμάχων οδήγησαν τον πολωνοεβραίο δικηγόρο Ραφαήλ Λίμκιν να επινοήσει το 1944 τον όρο γενοκτονία. Έναν όρο που δεν

σημαίνει απαραίτητα την άμεση καταστροφή ενός έθνους αλλά το συντονισμένο σχέδιο διαφορετικών δράσεων που στοχεύουν στην καταστροφή βασικών θεμελίων της ζωής εθνικών ομάδων, με απώτερο στόχο την εξόντωσή τους. Οι στόχοι ενός τέτοιου σχεδίου είναι η αποσύνθεση των πολιτικών και κοινωνικών θεσμών, του πολιτισμού, της γλώσσας, της θρησκείας και της οικονομικής ύπαρξης των εθνικών ομάδων και η καταρράκωση της προσωπικής ασφάλειας, της ελευθερίας, της υγείας, της αξιοπρέπειας και ακόμα και της ζωής των ατόμων που ανήκουν στις συγκεκριμένες ομάδες. Αυτό ορίζεται ως πολιτιστική γενοκτονία» επισημαίνει ο Τζέιμς Κούνο, που εκτός των άλλων είναι ο ένας εκ των δύο επιμελητών του τέταρτου τεύχους των εκτάκτων εκθέσεων του Ιδρύματος Γκέτι σχετικά με την πολιτική περί πολιτιστικής κληρονομιάς που φέρει τον τίτλο «Πολιτιστική κληρονομιά υπό πολιορκία» και το οποίο περιλαμβάνει τα πρακτικά των παρουσιάσεων και της συζήτησης 19 μελετητών και επαγγελματιών διαφορετικών ειδικοτήτων που

σχετίζονται με τον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία διεξήχθη τον Μάιο του 2019. Ο δεύτερος επιμελητής είναι ο διακεκριμένος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης και κορυφαίος εμπειρογνώμονας των Ηνωμένων Εθνών, Τόμας Βάις.

ΣΥΡΙΑ ΚΑΙ ΙΡΑΚ. «Σε όλα τα εδάφη που καταλήφθηκαν από τον ISIS μεταξύ 2014 και 2017, συστηματικός στόχος των ενόπλων ήταν να καταστρέψουν πτυχές της πολιτιστικής κληρονομιάς της Συρίας και του Ιράκ. Στο Μουσείο της Μοσούλης, το ISIS χρησιμοποίησε βαριοπούλες για να αποκεφαλίσει, να γκρεμίσει και να καταστρέψει αγάλματα από την προϊσλαμική Μεσοποταμία. Στη Νιμρούντ, ανατίναξαν τα κατάλοιπα μιας αρχαίας πόλης της Ασσυρίας. Στην Παλμύρα, κατέστρεψαν το ρωμαϊκό θέατρο και αποκεφάλισαν τον Χαλέντ αλ Ασαντ, τον αρχαιολόγο που είχε περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του προστατεύοντας τα συγκεκριμένα ευρήματα. Έκαψαν επίσης βιβλία από τη βιβλιοθήκη της Μοσούλης και προχώρησαν στην παράνομη διακίνηση αρχαιοτήτων με σκοπό το κέρδος. Πρόκειται για μια συστηματική προσπάθεια αποκοπής ολόκληρων λαών που ζουν στο Ιράκ και στη Μέση Ανατολή από την ταυτότητα, την ιστορία τους. Και αντί ο ISIS να κρύψει αυτές τις πράξεις βανδαλισμού, τις γιόρτασε» λέει ο εκτελεστικός διευθυντής του Παγκόσμιου Κέντρου για την Ευθύνη της Προστασίας (έχει ενταχθεί από το 2015 στα Ηνωμένα Έθνη), Σάιμον Ανταμς, ο οποίος επισημαίνει ότι βάσει του άρθρου 8 του Καταστατικού της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, επιθέσεις εναντίον κτιρίων αφιερωμένων μεταξύ άλλων στη θρησκεία, στην τέχνη, στην εκπαίδευση και στην επιστήμη θεωρούνται εγκλήματα πολέμου.

Το σύνολο των ομιλητών που αναφέρει παραδείγματα από διαφορετικές γωνιές

Όταν ο πολιτισμός μπαίνει στο στόχαστρο

Τα πιο πρόσφατα πορίσματα για την καταστροφή πολιτιστικών θησαυρών στην έκθεση του Ιδρύματος Γκέτι σχετικά με την πολιτική περί πολιτιστικής κληρονομιάς

Λούβρο: Μια βραδιά με τη «Μόνα Λίζα» που ξεκινάει από 10.000 ευρώ

Ονειρεύεστε ένα ραντεβού με τη «Μόνα Λίζα», όπου παρόντες θα είστε μόνο εσείς και ο πρόεδρος και διευθυντής του Μουσείου του Λούβρου, Ζαν Λικ Μαρτινέζ (έναντι τουλάχιστον 10.000 ευρώ); Ή προτιμάτε έναν πίνακα με την υπογραφή ενός από τους σημαντικότερους εν ζωή καλλιτέχνες, του 100χρονου Πιερ Σουλάζ; Το μεγάλο μουσείο του

Παρισιού προσφέρει τα παραπάνω – και πολλά ακόμη – σε όποιον αποφασίσει να «τρελάνει» το σφυράκι του δημοπράτη στην ειδική διαδικτυακή δημοπρασία που θα πραγματοποιηθεί από σήμερα και έως τις 15 Δεκεμβρίου για την οικονομική στήριξη του. Η έλλειψη εσόδων προκάλεσε ασφυξία στο ίδρυμα που αναζητεί τρόπους να επαναφέρει το γαλλικό κοινό στις

αίθουσές του, καθώς, όπως δείχνουν τα στοιχεία από έρευνα που έγινε πρόσφατα σε δείγμα 9.200 ατόμων, το 71% απάντησε ότι δεν επισκέφθηκε κανένα μουσείο ή έκθεση μέσα στο 2018. Ανάλογα ποσοστά είχαν να παρουσιαστούν σε έρευνα από το 1973. Ενδιαφέρον παρουσιάζει δε το γεγονός ότι η έρευνα αποτυπώνει και κοινωνικές ανισότητες καθώς τα στελέχη

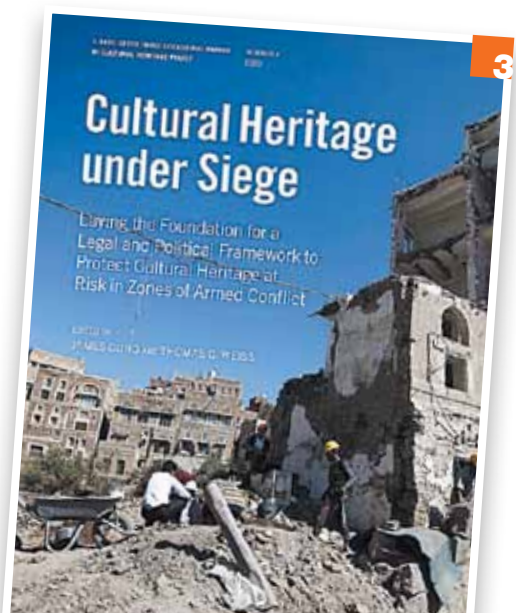
επιχειρήσεων που επισκέφθηκαν μουσεία εντός του 2018 αυξήθηκαν κατά 17%, ενώ οι εργάτες και οι υπάλληλοι μειώθηκαν κατά 27%. Με τα έσοδα πάντως από τη δημοπρασία ο Ζαν Λικ Μαρτινέζ επιδιώκει να ανοίξει ένα δωρεάν εργαστήριο για επισκέπτες «άμεσα συνδεδεμένο με τις μόνιμες συλλογές».

M.A.

EPA STR

του πλανήτη συγκλίνει στην άποψη ότι η υπεράσπιση της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν περιορίζεται στην προστασία μόνο των μνημείων αλλά και των ανθρώπων, ενώ κάποιιοι εξ αυτών θεωρούν πως δεν μπορεί να εξισώνεται ο βανδαλισμός της πολιτιστικής κληρονομιάς με την προσπάθεια εξόντωσης ολόκληρων λαών. Ποια τελικά είναι η θέση που καλείται να πάρει η παγκόσμια κοινότητα σε ένα τόσο φλέγον ζήτημα που ήρθε και πάλι στην επικαιρότητα μετά τις καταστροφές μνημείων στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ; Την απάντηση δίνει η τρέως γενική διευθύντρια της UNESCO, Ιρίνα Μπόκοβα: «Στις συγκρούσεις που γίνονται σήμερα, αυτές οι δύο διαστάσεις δεν μπορούν να διαχωριστούν. Δεν χρειάζεται να επιλέξουμε ανάμεσα στη διάσωση ζωών και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Είναι ακώριστα».

Πολίτες που έχουν ευθύνη για την κοινωνία τους

Μια αποτίμηση για τη νέα έκδοση «Max Weber, 100 χρόνια μετά» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ευρασία

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

Ο συλλογικός τόμος «Max Weber, 100 χρόνια μετά», που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ευρασία σε επιμέλεια του Γιάννη Κτενά, αποτελεί απόπειρα μιας εκ νέου εισαγωγής του έργου του Weber, με απώτερο σκοπό αφενός την ορθή ενημέρωση του ακαδημαϊκού κοινού και αφετέρου τον προσανατολισμό της σκέψης του ευρύτερου κοινού σχετικά με το ζήτημα της αυτονομίας στη δημόσια σφαίρα.

Κατά τη διάρκεια των ερευνών του, ο Max Weber παρατήρησε ότι η εποχή του, τέλη 19ου με αρχές 20ού αιώνα, εισερχόταν σε μια νέα φάση της νεωτερικότητας, στην οποία κυριαρχούν η καπιταλιστική οικονομία, η κρατική και ιδιωτική γραφειοκρατία και η «επαγγελματοποιημένη τεχνοεπιστήμη». Πρόκειται για μια φάση «εξορθολογισμού»: όλα εξηγούνται βάσει μιας φορμαλιστικής τυπικής λογικής, η οποία δεν διστάζει να καταπατήσει οποιαδήποτε ηθική αξία για να πετύχει τους σκοπούς της. Αυτού του είδους η λογική οδηγεί στον εκμηδενισμό κάθε ηθικής που δεν συμβαδίζει με το τρίπτυχο απόδοση - αποτελεσματικότητα - ευελιξία. Ο κόσμος δεν θεωρείται πια ένα μεγάλο μυστήριο που δημιουργείται από κάποιες θείες ή φυσικές δυνάμεις και το άτομο μπορεί πλέον να επιβληθεί στη φύση, να τη διαχειρίζεται βάσει των προσωπικών του αξιών, που διαμορφώνονται από το κυρίαρχο φαντασιακό της εποχής: εξοικονόμηση πόρων, επέκταση οικονομικής και πολιτικής δύναμης, επίτευξη εγκόσμιας παντοδυναμίας.

Αυτή η τάση ενισχύεται και από διάφορα πολιτισμικά μορφώματα, όπως για παράδειγμα το δόγμα του Προτεσταντισμού. Το τελευταίο, σύμφωνα με τη συνεισφορά του Βασίλη Ρωμανού στον τόμο, προωθεί μια ασκητική δραστηριότητα «που δίνει έμφαση στην τάξη, την πειθαρχία και την επιτυχία καθ' αυτή [...] [και] είναι σύστοιχη με την οικονομική λογική της «εξοικονόμησης», της υιοθέτησης, δηλαδή των ελάχιστων πόρων (του πλέον κατάλληλου μέσου) για τις μέγιστες δυνατές εκροές (τις θεωρούμενες ως πλέον άξιο σκοπό) και συνεπώς [σύστοιχη] με τη λογική της μεγιστοποίησης της ωφέλειας και της αποτελεσματικότητας». Εντούτοις, όπως με τη σειρά του επισημαίνει ο Αγγελος Τσίρμπας, δεν θα πρέπει να θεωρήσουμε την εμφάνιση αυτής της νεωτερικής φάσης ως μέρος ενός γενικότερου σχεδίου, αλλά ως «αποτέλεσμα μιας τυχαίας σύγκλισης ιδιαίτερων και ιστορικά μοναδικών χαρακτηριστικών».

Σε κάθε περίπτωση, κάποια στοιχεία αυτής της ανεπανάληπτης περιόδου, όπως είναι το γραφειοκρατικό σύστημα, διείσδυσαν και στην εποχή μας. Σύμφωνα με την Βεάτρις Χίβου, η γραφειοκρατία αποτέλεσε το τέλειο εργαλείο για το σύγχρονο νεοφιλελεύθερο φαντασιακό, διότι κατάφερε χάρη σε αυτή να μετατρέψει τα ζητήματα του δημόσιου βίου σε ζητήματα «ιδιωτικού μανάτζμεντ». Ακόμα και σήμερα όλα κρίνονται και κινούνται βάσει των αρχών της οικονομικής απόδοσης, της αποτελεσματικότητας και της ευελιξίας. Για παράδειγμα, τα νοσοκομεία «μπαίνουν σε διαγωνισμό μέσω της καθιέρωσης βαθμών κλίμακας, ποσοτικοποιημένων και ορισμένων εκ των προτέρων κριτηρίων που επιτρέπουν να συγκροτηθούν αποδόσεις, σκορ και τελικά λίστες κατάταξης».

Τα πάντα είναι επιχειρήσεις: σχολεία, νοσοκομεία ακόμα και η ίδια η οικογένεια νοούνται υπό το πρίσμα των παραπάνω αρχών ή, όπως αναφέρει η διανοήτρια, η γραφειοκρατία «παίρνει σάρκα και οστά σε κάθε άνθρωπο που ζει στην κοινωνία: είμαστε όλοι γραφειοκράτες, και ορισμένες φορές γραφειοκράτες του εαυτού μας, είμαστε όλοι μεσολαβητές, περισσότερο ή λιγότερο συνειδητοί δρώντες που παίρνουμε μέρος σε αυτή τη διαδικασία και συμμετέχουμε στη διάχυση αυτών των φορμαλισμών, ακόμα κι αν είναι δυνατό την ίδια στιγμή να είμαστε θύματά τους».

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ. Οι θεσμοί και οι κοινωνικές πρακτικές της νεοφιλελεύθερης κουλτούρας προτάσσουν την αλόγιστη ελευθερία της γραφειοκρατίας, διότι η γραφειοκρατία προσφέρει τον καλύτερο δυνατό έλεγχο στη διακυβέρνηση της δημόσιας σφαίρας με τον πιο αυτοματοποιημένο και ολοκληρωτικό τρόπο. Ωστόσο, αυτή η πλευρά της γραφειοκρατίας δεν υπάρχει μόνο στον νεοφιλελευθερισμό, ή στον καπιταλισμό εν γένει. Σύμφωνα με τον Max Weber, μπορεί να εντοπιστεί και σε άλλους τρόπους παραγωγής, όπως ο σοσιαλισμός, στο πλαίσιο του οποίου η γραφειοκρατία οδηγεί «στη δικτατορία του δημοσίου υπαλλήλου», δηλαδή σε μια «καθολική αύξηση της γραφειοκρατικοποίησης της πολιτικής ζωής, γεγονός που με τη σειρά του συνεπάγεται την πλήρη ανελευθερία».

Εφόσον όμως είμαστε τόσο βυθισμένοι μέσα στο γραφειοκρατικό σύστημα, υπάρχει τρόπος να ξεφύγουμε ή ακόμα και να το ανατρέψουμε; Ο Max Weber υποστηρίζει ότι η ιστορία είναι ένα διαρκές γίνεσθαι,

Το εξώφυλλο του συλλογικού τόμου «Max Weber, 100 χρόνια μετά» (εκδ. Ευρασία)

το οποίο φέρει μέσα του πολλαπλές δυνατότητες και τάσεις. Έτσι, οι κοινωνοί κάθε κοινότητας μπορούν να επιλέξουν τι είδους κοινωνία θέλουν: εισερχόμενοι στη δημόσια σφαίρα, έχουν τη δύναμη να καθιερώσουν με τις πράξεις τους μια ριζική αλλαγή στη ροή της ιστορίας. Ο διανοούμενος για τον Weber είναι αυτός που οφείλει να διαφωτίσει τους συμπολίτες του σχετικά με αυτή τη δύναμη, δηλαδή να τους δείξει ότι έχουν ευθύνη για την κοινωνία τους – κάτι που τονίζεται στο κείμενο του Dirk Kaesler. Ο διανοούμενος έχει χρέος να δείξει με τον πιο σαφή τρόπο ότι η κυριαρχία του νεωτερικού – και τώρα πια του νεοφιλελεύθερου – φαντασιακού μπορεί να ανατραπεί, εφόσον γίνει κατανοητό ότι προέχει η πολιτική και ηθική θεμελίωση μιας κοινωνίας. Τότε θα ανοίχτει ο δρόμος για μια πραγματικά ανθρώπινη κοινωνία, που δεν θα ορίζει τη ζωή της βάσει των επιταγών των τρόπων παραγωγής, αλλά βάσει των πολιτικών και ηθικών αναγκών της.

Εν κατακλείδι, ο Max Weber καταφέρνει να βυθομετρήσει τη φύση της ιστορίας, τα κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα και προσπαθεί να διαμορφώσει έναν διάλογο ανάμεσα στη δημόσια ζωή και την ακαδημαϊκή έρευνα, ο οποίος θα έχει ως απώτερο σκοπό να ενημερώνει και να βοηθά τους ανθρώπους ώστε να διαμορφώνουν τη ζωή τους όπως αυτοί επιθυμούν, δίχως να βυθίζονται στην άβυσσο του τεχνοκρατικού φαντασιακού και σε έναν κόσμο όπου τίποτα δεν έχει νόημα παρά μόνο το χρήμα και η ματαιοδοξία.